

Komparacija aktera i procesa

University of Montenegro

Akteri i procesi

- Političke partije
- Partijski sistemi
- Interesna udruženja
- Regije
- Društveni pokreti
- Politička kultura
- Politička participacija
- Politička komunikacija

University of Montenegro

Političke partije

- Ključni akteri kako demokratske tako i nedemokratske politike
- Koliko je vjerovatno da će društveni pokreti i upravljačke mreže zauzeti mjesto političkih partija?
- Ogroman raspon oblika i vrsta partija – kako ih definisati?
- “Politička partija je samostalna skupina građana kojima je cilj isticanje nominacija i takmičenje na izborima u nadi da će steći kontrolu nad vlašću osvajanjem javnih položaja i organizacijom vlasti” (Robert Huckshorn)
  - Cilj – sticanje kontrole nad vlašću osvajanjem javnih položaja
  - Metod - isticanje nominacija i učestvovanje na izborima
  - Takmičenje
  - Grupa građana

Porijeklo partija

- 16-19. vijek – kroz pokušaje da steknu pravo glasa u zakonodavnoj grani vlasti
- Partije unutarparlamentarnog (frakcije) i partije vanparlamentarnog porijekla (proširivanje prava glasa)
- Prednost onih “unutarparlamentarnih”
- Novi oblici partija vanparlamentarnog porijekla

Funkcije partija

- Koordinacija
  - Vlasti
  - Društva
  - Između vlasti i društva
- Sprovođenje izbornih kampanje i učešće na izborima
- Selekcija i regrutacija kadrova
- Predstavljanje

University of Montenegro

Tipovi partija

- Kadrovske ili elitne partije
- Masovne partije
- Catch-all partije
  - smanjena uloga članova u odnosu na profesionalni dio organizacije
  - Odbacivanje ideološkog terete
  - Raskidanje specijalnih veza sa masovnim organizacijama (sindikatom)
  - Strategija pristupa svima
- Kartelske partije
  - Kreiranje kartela da bi se zaštitila vlast
  - Smanjivanje predstavničke u korist upravljačke uloge (agencije države, a ne društva)
  - Širenje ovlašćenja članovima i ne-članovima radi razvlašćivanja partijskih aktivista
  - Jačanje profesionalne ekspertize

Partije i demokratija

- Članstvo
- Funkcija integrisanja građana u demokratskim sistemima
- Pitanje je kakvu funkciju imaju u nedemokratskim sistemima
- Izazovi:
  - Usložnjavanje političkih problema usljed ubrzanog društvenog i privrednog razvoja
  - Jačanje kompetencije građana

Partijski sistemi

- Pitanje:
  - Koje partije postoje
  - koliko njih učestvuje u stvaranju Sistema
  - Kako maksimizuju broj glasova
- Pitanje društvenih rascjepa

University of Montenegro

Teorija društvenih rascjepa

- Lipset i Rokkan, 1967.
- Većina savremenih partija ili porodica partija proističe iz korjenitih socio-ekonomskih i političkih promjena koje su se odvijale od sredine 19. vijeka do prve dvije decenije 20. vijeka
- Dvije revolucije:
  - Industrijska revolucija
  - Nacionalna revolucija
- Ove revolucije stvorile ključne podjele koje se reflektuju kroz političke partije
- Političko “prevođenje” rascjepa

Revolucija	Vrijeme	Rascjep	Predmet podjele	Stranačke porodice	Primjeri
Nacionalna revolucija	Početak 19. vijeka	Centar-periferija	Liberali i konzervativci protiv otpora centralizaciji i kulturnoj standardizaciji	Regionalne, etničke stranke, jezičke stranke, manjinske stranke	Škotska nacionalna stranka, Blok Kvebek, Partija nacionalista Vasko
		Država-crkva	Sukob liberalne i sekularizovane države sa povlasticama klera	Konzervativne i vjerske stranke, hrišćansko demokratske	CDU, Švajcarska katolička stranka, austrijska narodna
Industrijska revolucija	Kraj 19. vijeka	Ruralno - urbano	Industrijski i poljoprivredni sektor	Agrarne i seljačke stranke	Finska partija centra, austrijska seljačka stranka
		Radnici - poslodavci	Poslodavci i rastuća radnička klasa	Radničke stranke, socijalisti, laburisti, socijaldemokrate	Laburistička stranka, švedski sdp...
Internacionalna	Rani 20. vijek	Komunisti-socijalisti	Podjela unutar ljevice	komunisti	Partido comunista italiana
Postindustrijska	Kasni 20. vijek	Materijalističke-postmaterijalističke vrijednosti	Generacijski rascjep oko prioriteta javne politike	Zeleni i ekološke stranke	Die gruenen
		Otvorena – zatvorena društva	Globalizacija, otvaranje tržišta, konkurencija, integracija Evrope	Protestne, nacionalističke, ekstremističke, populističke	FPO, Front national

Tipovi partijskih sistema

- Sistemi sa dominantnom partijom
- Dvopartijski sistemi
- Višepartijski sistemi
  - Umjereni
  - Polarizovani

Broj partija

- Kvantitativni kriterijumi za klasifikaciju partijskih Sistema:
  - Rae – indeks frakcioniranja
  - Laakso i Taagepera – efektivni broj partija
- Kvalitativni kriterijumi
  - Koalicioni potencijal
  - Ucjenjivački potencijal

Izborni i partijski sistemi

- Uticaj izbornih na partijske sisteme
- Diverže:
  - Zakoni uticaja
  - Mehanički uticaj
  - Psihološki uticaj
- Raeovi i Rikerovi prijedlozi, Sartorijevi tendencijski zakoni, Coxov koordinacijski argument

UCG

University of Montenegro

Dinamika partijskih sistema

- Analogija sa tržištem
  - Entoni Dauns – Ekonomska teorija demokratije
    - Racionalni birač i paradoks racionalnog glasanja
- Prostorna analogija
  - Prostorni modeli glasanja